

Dogajanje v italijanski skupnosti

Tremul se oddaljuje od političnih odločitev Žiže (2)

Ni edini in ni sam pri tem. Že dolgo pisarim poslancu Žiži, mimogrede brez odgovorov, in ga opominjam na nespodobnosti, ki jih počne vlada, s katero se je tudi formalno zavezal sodelovati in do katere bi, pri podpori njenih dejanj, kot zdravnik, intelektualec in humanist, moral vendarle nastopati selektivno. Tega žal ne počne, slepo asistira s ključnimi glasovanji vred, pri vsem, kar si Janez Janša in njegovi ministri privoščijo. Zato je razumljivo in mnogim sonarodnjakom v tolažbo, da se je predsednik Unije Italijanov oglasil in se od Žižinih političnih odločitev distanciral.

Vzel pa jih je v bran predsednik obalne samoupravne skupnosti Italijanske narodnosti Alberto Scheriani, ki je Tremulu očital neprimernost in škodljivost te kritike na račun poslanca. "V zelo občutljivem političnem času, ki ga doživljamo", pojasnjuje, "bi morali biti do njega solidarni in se mu zahvaliti za vse, kar dela v prid narodne skupnosti in celotnega prostora, kjer je ta živi. Odločen NE vsakršni instrumentalizaciji skupnosti v politične namene!"

S Scherianijem se pri slednjem strinjam. Ves čas, odkar smo spisali slovensko ustavo - bil sem taktar zraven! - in vanjo vgradili pravice avtohtonih narodnih skupnosti, ki jih je bila že ustavno uređila 1974. leta (SFRJ), zagovarjam prav to, da manjšine (pri nas konkretno naša, madžarska in romska) ne smejo pristati na to in nobena oblast jih v to nima pravice prisiliti, da postanejo instrument kogarkoli za dosego političnih ali drugih ciljev. Se pa s predsednikom obalne samoupravne skupnosti očitno ne ujameva pri razumevanju kdo koga in za kaj instrumentalizira. Pravi, v intervjuju Radju Koper, da mu je vedno hudo, ko sliši, kako si v ta namen italijanski skupnost privoščijo politične stranke ali posamezniki, ki imajo neke svoje interese. No, Scherianiju zagotavljam, prisegam, da kot upokojeni novinar in politik, ki ni več ne v svoji nekdanji stranki (SD) ne drugje v aktivni politiki, nimanam nobenega posebnega ali osebnega interesa pisati in izpovedati to, kar mislim, razen skrbti za usodo dežele, v kateri živim, torej tudi mojih potomcev, in manjšine, kateri pripadam.

Prav poslanec Žiža in madžarski kolega Horvat z njuno brezpogojno, nekritično, nemo, apriorno podporo vladi omogočata največjo instrumentalizacijo obeh narodnih skupnosti, ali točneje obeh njima zagotavljenih parlamentarnih sedežev ne le za dosego posamičnih zakonskih ciljev, temveč kar za samo svoje preživetje in za nadaljevanje njunega lomastenja po atributih demokracije. Brez njunih glasov tudi pomoč "kooperativne opozicije" (SNS in disidenti Desusa) ne bi pomagala, da bi se Janša izognil predčasnim volitvam že pred pol leta. Prvič sta omenjena poslanca pristala na to, da odigrata vlogo jezika na tehnični, čemur smo se v 30 letih neodvisne države vselej izogibali. Vsakič sta manjšinca sodelovala z vlado, kakršna koli je že bila, a le kot zaveznika, ko so ji večino zagotavljale koalicijske stranke. Tokrat jo ima prvič z njuno podporo. To je ta huda instrumentalizacija in dodajam kar zloraba narodnih manjšin, dragi Scheriani.

Morda za konec še tvoje mnenje, ali je prav, da se tvoji varovanec ni oglasil pri skoraj celotnem finančnem davljenju STA, tudi taktar, ko sta to ravnanje vlade ob sodila domače vrhovno sodišče in Evropska komisija, enako pri zgodbih z evropskima delegiranimi tožilcema? Molčal je tudi v zvezi tudi z neustavnim vladanjem z odloki v času epidemije, s kadrovskimi prevzemi cele vrste podсистemov, najbolj odmevnih, vojske, policije, enerģetike in RTV, s pritiskom in poskusi utišanja oziroma pogojevanja sodstva ter z nasilno represijo mitoljubnih protestov. Nič kaj ni oporekal predsedniku vlade ob njegovih pogostih napadih in žalitvah na račun vidnih predstavnic in predstavnikov Evropske unije. Kaj pa njegova javna podpora Trumpu, ko je bil ta že poražen, in nič kaj spodobne ocene pred-

sednika Bidna? Nenazadnje tudi podpora Netanjahu na ob nadaljevanju gradnje judovskih naselij na zasedenem palestinskem ozemlju in Poljski pri zavratanju umirajočih afganistanskih in drugih beguncev na meji z Belorusijo?

Ni kaj, Alberto, Tremul ima prav! Če damo kaj na humanost, na pravičnost, na demokracijo, na vladavino prava tudi v mednarodnih odnosih, vsega naštetega ni moč podpreti. Tudi s molkom ali tlačanjem glave v pesek, češ, italijanske narodnosti se to ne tiče, nei!

AURELIO JURJ, nekot predsednik Skupnosti Italijanov v Kopru in dolgoletni poslanec

Dileme o evtanaziji

Pomoč pri končanju življenja

Združenje za dostojno starost Srebrna nit je pripravilo predlog zakona o pomoči pri prostovoljnem končanju življenja in ga poslala v javno obravnavo, ki bo trajala pol leta. Kratak povzetek predloga je bil priobčen v Primorskih novicah 15. oktobra letos. Predsednica društva je Biserka Marolt Meden, eden od ustanovnih članov pa dr. Andrej Pleterški, sin akademika dr. Janka Pleterškega, ki je pobudnik za legalizacijo evtanazije v Sloveniji.

Predlog pričujočega zakona omogoča pomoč pri samoumrtvju, medtem ko bi bilo evtanazijo (smrt iz usmiljenja), ki je namerna povzročitev ali pospešitev smrti, da bi se trpečemu in neozdravljivemu bolniku končalo trpljenje, dovoljeno izvesti samo izjemoma. Zakon zagotavlja, da ne bo prihajalo do zlorab. Ne bi bila na primer omogočena pomoč v primeru tako imenovane utrjenosti od življenja. Izvajalci bi lahko bili javni zavodi in koncesionariji v mreži javne zdravstvene službe.

Umreti je seveda nekaj žalostnega, za mnoge nekaj strašnega. Samo, kako je spoznanje o nujnem odhodu iz življenja doživljal eden največjih pisateljev Tolstoj! Ko je nazadnje takorekoč utekel od doma - kam, pred kom: smrti pač ne moreš uteči! - in umrl na neki samotni železniški postaji ... Smrt je lahko trpeča, povezana z dolgotrajnim umiranjem in lahko tudi z nič manj hudo izgubo dostojanstva. Zato si večina med nami, pa če doživlja to tako ali drugače, želi mirno in spokojno smrt.

Organizirano gibanje za legalizacijo evtanazije se je začelo v Angliji leta 1935: a je bil predlog zakona v lordski zbornici zavrnjen, ponovno tudi kasneje leta 1950. Podobno gibanje se je začelo v ZDA leta 1938. V času nacistične Nemčije je evtanazija dobila poseben razmah z množičnimi poboj.

Države imajo do evtanazije različna stališča in različno zakonodajo in kategorizacijo, kot na primer aktivna, opustitvena in pasivna. Navedel bom nekaj primerov držav, ki imajo to vprašanje tako ali drugače urejeno z zakonom. Podatke o tem sem zajemal iz različnih virov in zato morebiti niso povsem usklajeni; a mi pri tem ne gre za dokumentarno ali popolno navedbo, pač pa za to, da se vidi, kako se to vprašanje urejuje v svetu.

V ZDA ima to vprašanje urejeno z zakonom v več zveznih državah. Zdravnikova "asistenca" pri samomoru je dovoljena v peth ameriških zveznih državah: Oregon (od leta 1994), Washington (2008), Montana (2009), Vermont (2013) in New Mexico (2014).

V Evropi je bila Nizozemska prva, ki je legalizirala evtanazijo leta 2001. Sledile so ji Belgija (2002), Luksemburg (2009) in Španija (2021). Pomoč pri samomoru pa je dovoljena tudi v Albaniji, Kanadi, Kolumbiji in Avstraliji. V tej državi je bil leta 1996 Bob Dent, ki je imel neozdravljivega raka, prvi človek, na katerem so, na osnovi zakona o evtanaziji ob pomoči medicinskega osebja, izvedli evtanazijo.

Navajam posebej primer Švice: Pomoč pri samomoru v tej državi poznajo že od leta 1942. Švicarski zdravniki lahko predpišejo

smrtonosne droge švicarju ali tujcu in nato ta prevezame aktivno vlogo pri njihovi uporabi. Zakonodajca torej zagotavlja sredstva za samomor. Pomoč pri samomoru razume kazenski zakonik v tej državi za zločin le, če je motiv sebičen - denimo, da nekdo zaradi smrti svojca pridobi osebno korist. Prav zato je Švica v zadnjih letih postala glavna destinacija tako imenovanega samomorilnega turizma. Tja se lahko odpravi vsak samostojen, razumen posameznik, pri polni zavesti in poišče pomoč pri samomoru. V primeru neozdravljive dolgotrajne resne duševne okvare lahko dovolijo samomor tudi psihično bolni osebi.

V sosednji Italiji prav zdaj teče široka razprava o evtanaziji in se obeta o tem referendum na pomlad prihodnje leto.

O evtanaziji se tudi v Sloveniji, kjer umre približno 20.000 ljudi na leto, že daji časa o tem razpravljati. Zadnja pobuda za legalizacijo evtanazije je prišla od zgodovinarja akademika dr. Janka Pleterškega. Bil je neozdravljivo bolan. Odpovedalo mu je več življenjskih funkcij, le um mu je ostal bistter. Ni mogel več prenašati bolečin in se je odločil, sam končati življenje, a mu je osebe doma to preprečilo. Morali so, drugače bi bili, po naši zakonodaji, kazensko odgovorni.

Z daljšanjem življenjske dobe postajata vse bolj pomembna paliativna oskrba doma ob pomoči družinskih zdravnikov in patronažnih sester. Vse priznanje gre organizaciji Hospic, ki pomaga umirajočim in njihovi vami svojcem.

V začetku tega spisa sem spomnil, kako je doživljal misel o odhodu iz življenja Tolstoj, ob koncu pa bom zapisal, kako je sprejel to Sokrat, eden najpomembnejših filozofov antične filozofije. Obsojen je bil zaradi uvajanja novih bogov in pohujševanja mladine. Pred sodiščem pa se ni pokesal; ni priznal svoje krivde. Vztrajal je pri tem, da je delal dobro in da želi nadaljevati s svojimi poslanstvom. Zato je bil leta 399 pr.n.š. obsojen na smrt. Obsodbo je sprejel mirno; ni hotel zbežati, tudi če je imel možnost za to. Zadnji dan je preživel s prijatelji in se z njimi v miru pogovarjal, kot da je pred navadnim dogodkom. V zadnjem trenutku je vzkliknil: "Asklepiju smo dolžni petelinai!"

Asklepij je bil bog zdravilstva in temu bogu so bolni, prej ko so zaspali, ponavadi žrtvovali petelina ali kokoš v upanju da se bodo naslednji dan zbudili zdravi. Morebiti je Sokrat hotel v teh zadnjih besedah zanamcem spotočiti, da je človeštvo bolno. Je pa tudi mnenje, da te besede izražajo njegovo stališče, da je smrt v resnici zdravilo za življenje ... Spoznal je, da s smrtjo lahko uide strašnemu počasnemu propadanju v staranju ... Prepričan je bil, da je bilo njegovo življenje tako bogato in polno, da se mu lahko odreče z dvignjeno glavjo. Dojel je, da lahko vse, kar se mu dogaja, sprejme kot dar bogov. Ni se bal. Zakaj po njegovem se pravičnemu ne more zgoditi nič hudega ne v življenju ne po smrti in bogovi ga ne bojo pustili vneimar ... Popil je strup, trobeliko - in thlo odšel ...

Bojim se, seveda, trpljenja, a še dosti bolj izgube dostojanstva - ko človek ne more več skrbeti sam zase ... O teh vprašanjih je neprimerno, nadležno govoriti. A so tu.

Pridružujem se pobudi za legalizacijo pomoči pri končanju življenja neozdravljivo bolnim in trpečim!

ALDO ČERNIGOJ, Koper

Financiranje šolstva

Kdo nasprotuje slovenski kulturi in evropskim vrednotam v javnem šolstvu?

Država mora za svojo obstoj zagotoviti temeljne predpostavke. Prva med njimi so državljanke in državljani. V njihovem imenu in zanje se namreč izvaja državna oblast v sistem, ki ga imenujemo demokracija. Demokracijo pa lahko izvajajo samo državljani kot politični subjekti (ci-ves), če imajo ustrezno znanje in državljansko zavest kot odraz kulture države in civilizacije, katere del so.

villizacije, katere del so.

Slovenija je država vseh svojih državljanek in državljanov, ki temelji na trajni in neodtujljivi pravici slovenskega naroda do samoodločbe. Slovenski demos je že ob osamosvojitvi, še posebej pa z referendumom za pristop k Evropski uniji, torej dvakrat, izrazil plebiscitarno soglasje, da Republika Slovenija je in ostane evropska Slovenija. Kot narod s svojo slovensko kulturo smo se samoohranili skozi stoletja, da bi lahko, kot smo zadnjih trideset let, živeli kot del svobodne Evrope, ponosni na njeno kulturno, versko in humanistično dediščino, iz katere so se razvile univerzalne vrednote nedotakljivosti in neodtujljivosti človekovih pravic, svobode, demokracije, enakopravnosti in pravne države. Vse to so zapovedi, ki vejejo iz slovenske ustave in evropskega prava, katerega del smo.

Prav zato se spodaj podpisani danes oglasamo z nejevoro in zgražanjem nad javnim in ostrim nasprotovanjem slovenske pedagoške stroke, da se v Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja med cilje vzgoje in izobraževanja uvrsti dodaten cilj, ki poudarja slovensko kulturo in evropske vrednote. Zakon, ki tega ne bi zahteval, bi bil namreč protiuslaven. Pedagoška stroka, ki temu nasprotuje, pa očitno ne razume bistva svojega poslanstva v demokratični in pravni državi. Kot taka torej ni pedagoška in še manj stroka. Pri njenem javnem delovanju jo očitno vodijo prav tisti motivi, ki jih sama očita demokratično izvoljenim poslancem Državnega zbora. Namreč politika, in to v njih samih.

Epidemija, v katero je bila Slovenija, tako kot ves preostali svet, palmjena v zadnjih dveh letih, je pokazala, kako globok je slovenski državljanski primanjkljaj. Ta se odraža v izrazito pomanjkijivi družbeni zavesti, da smo vsi skupaj na istem čolinu, ki ga prežema slovenska kultura in evropske vrednote, in da moramo drug do drugega izkazovati strpnost, sočutje in solidarnost. Zavratanje vzgoje in izobraževanja o slovenski kulturi in evropskih vrednotah je najlepší dokaz, da vzrok za nastale razmere v največji meri izvira v socializacijskem procesu, v katerem so naši otroci zaupani slovenskemu šolstvu in domnevni pedagoški stroki.

Ta v bistvu že tri desetletja pred koristi otrok, pred cilji ustrajanja aktivnih državljanek in državljanov, vzgojenih v slovenski kulturi in evropskih vrednotah, očitno postavlja svoje parcialne, sindikalne, nereditko tudi politične interese. Tako ravnanje je zavrženo: do otrok, do njihovih staršev, ki šolam svoje otroke zaupajo v vzgojo in izobraževanje, pa tudi do države, ki jo je slovenski narod ustvaril šele potem, ko je v večstoletnem boju za narodno osvoboditev izobilkoval svojo narodno samobitnost. S pristopom, kot ga danes zagovarjajo predstavniki pedagoške stroke te narodne samobitnosti in slovenske državnosti v Evropski uniji ne bi dosigli nikoli. Prav tako pa ta pristop ogroža same temeljne vrednotne predpostavke za obstoj slovenske države v prihodnosti. S tako šolo in šolniki je slovenski narod dobesedno obsojen na izumrtje, slovenska demokracija pa na potop, ki se je v veliki meri že začel. Spodaj podpisani zato pozivamo, da se v Republiki Sloveniji začne široka in vključujoča, strokovna in obče državljanska razprava o tem, kakšno šolstvo v Sloveniji dejansko imamo, kdo ga vodi, kdo in kako poučuje in vzgaja naše otroke, in kakšno šolstvo bi glede na ustavo in evropske vrednote 21. stoletja zares morali imeti.

BORIS PAHOR, DR. MATJEJ AVBELJ, MARKO BALAZIČ, DR. PETER GREGOČIČ, MAG. AGENVA FLORJANČIČ, DR. BOŠTJAN BREZOVNIK, DR. JANEZ CERKOVNIK, DR. BOŠTJAN FERK, DR. PETRA FERK, DR. URŠKA FLORJANČIČ, SANDI IGLIČAR, DR. GORAZD JUSTINEK, MIRJAM KOPŠE, MAG. JANEZ KUNC, MARIJA LEBAR, DR. JERNEJ LETNAR ČERNIČ, METKA OBLAK, DR. JERNEJ PODLIPNIK, AMEDEJA RODMAN, DR. LUKA MARTIN TOMAŽIČ, DR. NADA TRUNK ŠTRKA, DR. BOŠTJAN M. TURK, DR. ŽIGA TURK, IVANA ZAJC, DR. CIRIL ZEVIK, DR. LUKA ZEVIK, METKA ZEVIK